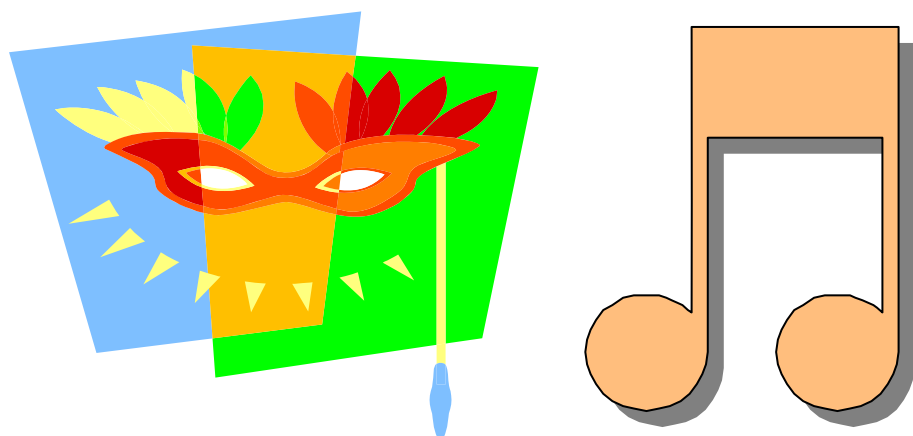

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för kulturvetenskaper

Musik och gestaltning i förskolan – en kvalitativt jämförande studie

Författare: Anna Karlsson

Examensarbete inom LAU 390, HT 2011

Handledare: Karolina Westling

Examinator: Tilman Skowroneck

Rapportnummer: HT11-1120-22

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen, LAU 390

Titel: Musik och gestaltning i förskolan – en kvalitativt jämförande studie

Författare: Anna Karlsson

Termin, år: Höstterminen 2011

Kursansvarig institution: Institutionen för kulturvetenskaper

Handledare: Karolina Westling

Examinator:

Rapportnummer:

Nyckelord: Musik, gestaltning, sång, dramalek, forumspel, förskola, barn, teater

Sammanfattning:

Med detta examensarbete vill jag fästa uppmärksamheten på de skapande ämnena och peka på att syftet med detta examensarbete är att undersöka pedagogikens betydelse för lärandet, främst med fokus på musik och gestaltning inom förskolan. Examensarbetet baseras huvudsakligen på samtalsintervjuer och direktobservationer, litteratur samt information via hemsidor från Utbildningsdepartementet angående läroplaner, samt VR angående forskningsetiska regler.

Examensarbetet tar upp frågeställningar rörande barns utveckling genom musik och gestaltning samt användning och betydelse för undervisning inom ämnesområdet. Jag utförde samtalsintervjuer och direktobservationer på tre förskolor i Göteborgstrakten, i denna kvalitativt jämförande studie. Dessa tre förskolor utförde undervisning i någon form inom musik och gestaltning med sina förskolebarn. Barnen på avdelningarna var i åldrarna 3-6 år gamla. Som urval av undersökningsgrupp valde jag att utgå från pedagogernas perspektiv, för att belysa förhållningssätt och arbetssätt gällande musik och gestaltning i förskolans verksamhet.

När det gällde att utvärdera resultaten och den kvalitativa skillnaden mellan förskolorna, så verkade alla förskolorna generellt ha ett inslag av både musik och gestaltning i sin undervisning, men i varierande grad. Variationen fanns när det gällde musik- och sångundervisning, där verkade en av förskolorna ha störst inslag av detta. Medan en annan av förskolorna hade störst inslag av gestaltning och dramalekar med både traditionell barnteaterundervisning samt även nya dramaformer som forumspel. En förskola ytterligare hade ett tematiskt arbetssätt som involverade både musik och gestaltning. Det som skiljer

förskolorna åt verkade hänföra sig till i vilken grad de hade tillgång till utbildade musklärare eller bara musikkunniga lärare, eller om personalen hade kännedom om dramapedagogik.

Betydelsen för läraryrket tyder på att undervisningen inom musik och gestaltning betydde mycket för barnen, inte bara som avkoppling – utan att undervisningen verkade öka barnens potential för lärande och vilket då på längre sikt stödjer en mer bärkraftig och innehållsrik livsutveckling för förskolebarnen.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
2. Syfte och frågeställningar.....	6
2.1 Övergripande frågeställningar.....	6
3. Teoretisk bakgrund; aktuella styrdokument.....	7
4. Teoretisk anknytning.....	8
5. Metod och tillvägagångssätt.....	12
6. Resultat.....	14
6.1 Resultat av direktobservationer.....	14
6.2 Analys av direktobservationer.....	17
6.3 Resultat av samtalsintervjuer.....	18
6.4 Analys av samtalsintervjuer.....	22
7. Diskussion och betydelsen för läraryrket.....	25
8. Litteraturförteckning:.....	31

1. Inledning

Mitt motiv för detta examensarbete inom musik och gestaltning, utgår från mitt eget stora intresse av att utveckla och fördjupa mig inom ämnesområdet. Jag har personlig flerårig erfarenhet av att delta i körsång (Hovåsskolans – och Burgårdens skolkörer) samt musik- och teaterverksamhet (Youthquake, Hovåsskolans teaterförening) inom grundskolan och gymnasieskolans verksamheter. Även när jag har varit ute på praktik under mina VFU perioder så har jag varit intresserad av hur musik och gestaltning främjar barns lärande inom förskolans ram.

Jag har därför valt att skriva examensarbete om hur barnens lärande utvecklas genom musik och gestaltning i förskolan. Under examensarbetet har jag valt att använda mig av intervjuer och observationer som metod för detta examensarbete rörande hur musik och gestaltning påverkar barnen och deras utveckling. Examensarbetet har avslutats med analys och diskussion vad jag har observerat på de tre förskolor jag har undersökt, i en kvalitativt jämförande studie. Jag har valt att anonymisera deltagande personer dessutom har förskolorna tilldelats fingerade namn som Fisken, Tranan och Solstrålen i enlighet med de forskningsetiska principer som gäller för verksamheten. Det är spännande att se barnens utvecklingsmöjligheter för lärande inom musik och gestaltning. Genom mina observationer och intervjuer har jag fått en inblick i hur pedagogerna tänker och lär ut till barnen på ett pedagogiskt sätt och vad detta har för betydelse för läraryrket. Lärarnas kompetens och engagemang gör att barnen tycker det är roligt och intressant att delta i musik och gestaltning. Barnen har varit i åldrarna 3-6 år på förskolorna.

För mitt examensarbete vill jag med hjälp av observationer och intervjuer kunna besvara de frågeställningar jag valt att använda mig av, samt med hjälp av frågeställningarna och tidigare forskning kunna analysera resultaten av hur pedagogerna lär ut musik och gestaltning till förskolebarnen för att främja deras lärande. Lärandet kan ske genom att man exempelvis sätter musik och gestaltning i fokus och låter leken samspela med dessa skapande ämnen. Olika kulturskapande former kan då interagera med lekens olika möjligheter, vilket ger nya möjligheter för lärandet att utvecklas inom förskolan och i enlighet med styrdokument som förskolans läroplan *Lpfö98* och 2011 års läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet *Lgr11*. Lekens olika möjligheter tillsammans med skapande ämnen tror jag är mycket viktig för barns utveckling och lärande. Detta diskuterar jag sen vidare i diskussionen med hjälp av den teoretiska anknytningen, där tidigare forskning beskriver musik och gestaltnings viktiga roll för leken, som en skapande lekpedagogik för förskolan.

2. Syfte och frågeställningar

Med detta examensarbete vill jag fästa uppmärksamheten på de skapande ämnena och peka på det faktum att det förs en livlig diskussion rörande musik och gestaltnings roll för leken inom förskolan. Mitt syfte med detta examensarbete är att undersöka pedagogikens betydelse för lärandet, främst med fokus på musik och gestaltning inom förskolan. Jag vill belysa de möjligheter som därmed finns för att utveckla musik och gestaltningens roll i samspel med lek i förskolan.

Syftet med detta examensarbete är att undersöka hur pedagoger, verksamma inom tre olika förskolor, planerar och genomför sin undervisning rörande musik och gestaltning. Jag har valt att göra observationer och intervjuer för att kunna besvara de följande frågeställningarna. Med hjälp av dessa frågor undersöker jag hur barnen stimuleras i sitt lärande och i sin utveckling gällande musik och gestaltning. Jag vill även undersöka hur pedagogerna ser på att använda musik och gestaltning i sin undervisning, även i ett längre perspektiv. Resultaten från observationerna och intervjuerna diskuteras sen med anknytning till tidigare forskning inom området.

2.1 Övergripande frågeställningar

- Hur stimuleras barnen i sin utveckling genom undervisningen i musik och gestaltning?
- På vilket sätt använder man sig av musik och gestaltning i förskolan?
- Hur ser pedagogerna själva på att använda musik och gestaltning i sin undervisning?
- Vilka tankar har pedagogerna om den eventuella betydelsen av undervisning i musik och gestaltning för barns framtida lärande?

3. Teoretisk bakgrund; aktuella styrdokument

Barnet lär sig genom att interagera med sin omgivning genom samspel, lek och skapande. Förskolans läroplan, *Lpfö 98* och 2011 års läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet *Lgr11* poängterar att det är barns värld och vardagen i förskolan som ska vara utgångspunkt för barns lärande. Detta sker i kommunikation med andra barn och vuxna. Leken är en tillgång för gruppen, för att därigenom kunna öka samspelet och kommunikationen. Detta för att barn ska utvecklas till sociala och demokratiska människor som kan följa gällande regler, vilket är viktigt vid många sociala situationer.

I *Lpfö 98* och *Lgr11* står det att den pedagogiska verksamheten ska genomföras så att den stimulerar och utmanar barnets utveckling och det lustfyllda lärandet. Mål som arbetet på förskolan bl.a. ska sträva efter, är att varje barn:

- Utvecklar sin identitet och känner trygghet i den.
- Utvecklar sin kroppsuppfattning, motorik och koordinationsförmåga, samt förståelse för vikten av att värna om sin hälsa och sitt välbefinnande.
- Utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, rörelse, sång och musik, dans och drama, bild.

Leken är en viktig del i förskolans verksamhet, för att främja varje barns utveckling och lärande. I barnens lek och det lustfyllda lärandets stimuleras olika former: fantasi, inlevelse, kommunikation, samspel, motorik, språk, ömsesidighet, turtagande, empati, kreativitet och förmåga att lösa ett problem. Skapande i alla former kan ses som en väsentlig del i förskolans verksamhet, med former som musik och drama. Att barnen lär sig genom att interagera med sin omgivning genom kommunikation, samspel och skapande för musik och drama.

Läroplanen vill poängtera att det är barns värld och vardagen i förskolan som ska vara en utgångspunkt för barns lärande när det gäller hur barn ska lära sig, ex att musicera och lära sig gestaltning. Individens erfarenheter är det som avgör vilken förståelse som är möjlig, genom att barnen påverkas av de sociala och de språkliga sammanhang som förskolan utgör och de erfarenheter som barnen kan göra där, därigenom ges möjlighet att skaffa sig kunskaper i form av fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet i ett naturligt sammanhang och på ett lustfyllt sätt. Lärare vet att lärandet är en social process, som pågår i ett samspel mellan barnet och omgivningen, detta medför att barn också lär av varandra och att de är viktigt att kunna lyssna på varandra, att kunna visa en gemenskap, att respektera varandra och att samarbeta med varandra.

Det är barnens allsidiga utveckling som då kan lyftas fram då de använder sin kropp, sina sinnen, kommunicera och samverkar med varandra. Läroplanen anger att i lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras barns fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem. Läroplanen anger också att man bör skapa förutsättningar för att utveckla barns olika kunskaper inom musik och gestaltning, samtidigt som det ger barn upplevelser som då väcker deras intresse och nyfikenhet att lära sig om de nya områdena.

4. Teoretisk anknytning

Grunden till den teoretiska utgångspunkten för detta examensarbete är anknytningen till tidigare forskning på området rörande musik och gestaltning. I examensarbetet diskuteras sedan denna litteratur i relation till den utförda intervjuundersökningen och observationerna inom området.

Lev S Vygotskij har i boken *Fantasi och kreativitet i barndomen* (2006) beskrivit att med hjälp av den så kallade skapande fantasi, så vill han forma en skapande personlighet. Ett beteende som grundar sig på, att det som är allra viktigaste för barnen är att lära sig är att använda sig av sin fantasi för att kunna orientera sig i framtidens värld. För pedagogiskt arbete är det då viktigt att styra barnens beteende så att barnen kan se sin framtid, utveckla och öva sig. Så att barnen kan använda sin fantasi för att förverkliga sina mål i framtiden.

Vygotskij skriver vidare att det inte finns någon motsättning mellan att använda den kreativa förmågan med fantasi för att forma framtiden och den vanliga verkligheten. Vidare skriver han att ju rikare fantasin är, desto mer möjligheter ger den. Med fantasins hjälp tolkar man erfarenheter och känslor. Grunden för barnens skapande finns redan i leken. I leken tolkar barnet upplevelser och ger dem liv. Barn dramatiserar, förvandlar och framhäver då det typiska i leken, när barnen leker så berättar barnen en historia. Det centrala begreppet är att leken är en verklighet för barnen. Allt som sker i leken ger barnet en grund i att utvecklas och lära sig.

Detta poängteras även i boken *Den musiska människan* av J.R. Björkvold (2005, s.21) där det står att "Ljud, rytm och rörelse är alltså av avgörande fysisk och psykisk betydelse för människan ända från fosterstadiet. Redan under denna livsfas läggs grunden för människan som ett socialt kommunicerande och kännande väsen. Vi föds som gryende musiska människor". Diskussionen om att barn kan få ett bättre klimat för lärande med mer musik, förs vidare av J.R. Björkvold (2005, s.139) där det står "Idén om musikens avgörande betydelse för människans karaktärsdaning och tankeförmåga är lika gammal som västvärldens kultur." Vidare påtalar han att Goethe och Pestalozzi är framträdande talesmän för en musisk uppfostran och understryker vikten av sång och musik för att förädla karaktären och mer påtagligt stimulera ämnesundervisningen. Musiken skapar både ren glädje och gör verkligen nytta, menar Goethe enligt J.R. Björkvold.

I boken *Estetik i förskolan* (2006) diskuterar B. Paulsen vikten av ett större hänsynstagande till estetiska värden i allt pedagogiskt arbete. I boken använder man utvecklingspedagogik för att analysera och diskutera exempel från pedagogisk verksamhet för barn och man fokuserade på musik, poesi och rörelse/dans. B. Paulsen pläderar för att estetiska aktiviteter ger barnen möjlighet att utforska och bearbeta intryck och upplevelser på ett meningsfullt sätt.

Boken *Musik och Språk, Ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling* av U. Jederlund (2002) visar betydelsen av att barnet kan få uttrycka sig med sitt språk genom musik och rörelse. Forskaren för en intressant diskussion om när barn sjunger. Han skriver att barnen brukar sjunga i nuet när de sitter och leker. Det sägs att sången hos barnen förstärker deras närvaro i leken, eller så gör sången att deras kommunikation förstärks och kommer in i leken

tillsammans med andra barn. Det visar sig också att sången kommer före talet. Forskaren påvisar att barnsången beror dels på barnets allmänna åldersutveckling och dels på omgivande miljöfaktorer för när de sjunger. Alltså kan man se hur barnens sångfärdigheter utvecklas med tiden. Att de då kommer ihåg olika strofer eller sånger som de hört av någon vuxen eller på förskolan.

Att ny kunskap kan bildas i samspel med andra kan dels ses i ett historiskt och kulturellt sammanhang och dels som att barn från födseln är utrustad med olika möjligheter. Dessa möjligheter är inriktade mot mänsklig kommunikation och barnet är redo att ingå i och lära sig, genom meningsfylld samvaro med andra människor. Denna syn på kompetens hos barn, är att barnet är riktat mot, initierar, reagerar på och utvecklar sig genom samspel med en annan människa, vilket diskuteras av E. Johansson i boken *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan* (2003). Att man därigenom kan avläsa barnens signaler och reagera med ledning av dessa är betydelsefullt och att som pedagog kunna anpassa sina egna reaktioner och undervisning till barnens förutsättningar. Särskilt kan man framhålla den respektfulla relationens betydelse för barns självuppfattning, vilket framhålls av G. Colnerud och K. Granström i boken med titeln *Respekt för läraryrket. Om lärares yrkesspråk och yrkesetik* (2002). Genom detta får man en respektfull relation där barnens rättigheter, åsikter, integritet och identitet respekteras. Som pedagog bör man ha en förmåga att lyssna, förstå och bekräfta barnets upplevelser av ex. musik och gestaltning.

Det behövs även en god inlärningsmiljö, med tillgång till material som väcker lust och nyfikenhet, men enbart material räcker inte. Det behövs också interaktion i gemenskap med andra, att bli sedd och hörd är avgörande. Detta instämmer R. Säljö i, i artikeln *Föreställningar om lärande och tidsandan* (2003). Det är önskvärt med goda möjligheter för att på olika sätt variera undervisningens upplägg. Undervisningen och innehållet ska helst kunna anpassas till det enskilda barnet och barngruppens förutsättningar. Så varje pedagog har ett ansvar för att det sker en anpassning och förnyelse av undervisningens innehåll, ex. genom utvecklingsarbete inom musik och gestaltning, så att kunskap kan bildas och utvecklas i samspel med andra enligt R. Säljö (2003).

Boken *Lärandets grogrund* har författats av I. Pramling-Samuelsson och S. Sheridan (2006) och syftet med boken är att förmedla en förståelse av hur läroplanens mål för förskolan kan användas för det dagliga arbetet i förskolan. Deras bok handlar om att barn föds med lust, förmåga och kompetens att erfara och lära i ett kontinuerligt samspel med sin omgivning och då kan utveckla kunskaper av olika slag. Genom att leka tillsammans utvecklar förskolebarnen sin sociala kompetens och de lär sig att leva med andra människor. Det är pedagogernas uppgift att möjliggöra för alla barn att vara med och leka. Pedagogerna kan med fördel stödja och utveckla barns lek och läroprocesser genom att själv aktivt delta i leken. Förskolebarn vill ofta ha med sig sina pedagoger i sina lekar eller aktiviteter och boken behandlar hur pedagogen skall hantera situationen när barnen behöver stöd. I boken diskuteras ingående hur förskolan kan stödja och stimulera barns lärande mot de mål som läroplanen anger.

Lekens olika möjligheter skildras också av G. Lindqvist i boken *Lekens möjligheter. Om skapande lekpedagogik i förskola och skola* (1996), boken handlar om ett gestaltande arbetssätt, en lekpedagogik, som kan engagera både barn och personal. Forskaren önskar att man fokuserar på de skapande ämnena och låter leken samspela med olika kulturformer som musik och gestaltning. I boken ges många inspirerande exempel på olika lekteman för förskolan. Det finns möjligheter att genom denna pedagogik skapa nya möjligheter för att utveckla lekens roll i förskolan.

Lek som dramalek med dess möjligheter och användningsområden beskrivs även i boken *Drama- och teaterlek* (1995) av G. Ekstrand och U.-B. Janzon. Dramaleken kan ha betydelse för barns utveckling, genom att vara ex. lustbetonad, stimulerande, aktiverande, frigörande, hämningslösande, fantasieggande, personlighetsutvecklande, språkutvecklande, samarbetsutvecklande och konkurrensbefriande påpekar författarna. Drama och gestaltning kan verka genom att medvetandegöra olika aspekter av tillvaron för barnet på ett positivt och livsbejakande sätt. Det medverkande barnet kan då få en självkänsla och så småningom nå fram till en medvetenhet om sin roll i det omgivande samhället och om sin förmåga att påverka.

K. Byreus, dramapedagog med lärarbakgrund, har i sin bok *Du har huvudrollen i ditt liv. Om forumspel som pedagogisk metod för frigörelse och förändring* (2008), utvecklat dramametoden forumspel. Hon har utvecklat metoden forumspel vilken bygger på A. Boals forumteater och värderingsövningar. Med hjälp av forumspel kan man söka sig nya vägar för att utveckla personer socialt och emotionellt, bygga goda grupper och motverka mobbing m.m. Med metoden tar man tag i livets allvar på ett lustfyllt sätt genom att simulera ett dilemma och på det sättet göra människor medvetna om deras möjligheter att styra sina liv och inte bli offer för gruppsyck, dålig självkänsla m.m. Metoden kan användas av lärare på alla stadier i skolan, deltagande i forumspel kan även anpassas till förskolebarn och deras upplevelser.

B. Sundin skildrar i boken *Barns musikaliska utveckling* (1984) barns musikaliska utveckling, deras upplevelser av musik och det egna musikaliska skapandet. Boken visar hur man med utgångspunkt från ett antal teman kan arbeta med tonvikt på rytmik. Man får en introduktion till rytmikens idéer och metoder. Förslagen på teman kan varieras på många olika sätt och kan anpassas efter barngruppens förutsättningar. I boken beskrivs lekfulla aktiviteter med rytmik och andra skapande aktiviteter där barnets resurser tas till vara. Han anser även att små barn ibland fastnar för andra delar av musiken än vad vuxna gör, barnens musikaliska värld är både fascinerande och okänd för oss vuxna. För att förstå den och hur barn upplever musik, sin egen och andras, måste man se till barns möte med musiken med ett perspektiv på barnets utveckling. Han visar hur musiken för barnet kan ha den dubbla funktionen av att både tillfredsställa dels trygghetsbehovet och dels behovet av att upptäcka sig själva och vidga världen.

Med boken *Musikspråka i förskolan* (2003) reflekterar M. Vesterlund och diskuterar kring frågor som rör bokens innehåll av musik, rytmik och rörelser som bl. a utvecklats för barn med annat modersmål än svenska. I boken sägs det att när man arbetar med människor från

många olika språkgrupper och kulturer, är det viktigt att kunna mötas och hitta ett samspel. Liksom att respektera att vi är olika och att se olikheterna som det positiva i mötet. I boken betonas det att musik redan är ett språk som sammanför människor från olika etniska grupper och kulturer. Musik är ett universellt sätt att förmedla känslor och budskap, att kommunicera med varandra utan ord, men med egna toner, rytmer och rörelser. Man använder sig av gestaltande dans och man använder sig också av poesi både med och utan rim och diskuterar hur man lär barnen att lyssna på musik och att skapa musik.

M. Uddholm diskuterar i boken *Pedagogen och den musikaliska människan* (1993) synen på musikens funktion och pedagogens roll för musiken. I boken pekar man på olika metoder samt olika slags aktiviteter och vilka möjligheter man har att arbeta med musik ex i ett arbetslag. Boken visar att man med enkla pedagogiska medel kan åstadkomma gemenskap, lek och glädje genom musikaliska aktiviteter i barngruppen.

5. Metod och tillvägagångssätt

Efter noggrann övervägning valde jag att genomföra samtalsintervjuer och direktobservationer som metoder för detta examensarbete, som jag sen har analyserat vidare och diskuterat i enlighet med *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* (2005) av S. Stukat, samt *Att skriva en bra uppsats* (2008) av L. Rienecker och P.S. Jörgensen, samt även *Regelsamling för studier vid Göteborgs universitet* (2011).

Jämförande kvalitativa samtalsintervjuer och direktobservationer är speciellt värdefulla metoder att använda, när många barn och pedagogers verksamhet ska studeras. Med kvalitativa metoder avses verbala analysmetoder för att kunna finna vissa mönster, olika uppfattningar eller variationer. Samtalsintervjuer och direktobservationer anses värdefulla när man letar efter ett mönster i det som sker. Men samtalsintervjuer och direktobservationer är tidskrävande metoder, men ansågs som lämpliga metoder för denna uppgift enligt Esaiasson P med flera författares bok *Metodpraktikan, Konsten att studera samhälle, individ och marknad* (2007). Boken anger att samtalsintervjuer i undersökningar även ger goda möjligheter att registrera svar som är oväntade, det finns därmed även en möjlighet till uppföljning med följdfrågor, oftast av klassen öppna frågor. När det gäller direktobservationer som forskningsmetod fungerar det bra genom att forskaren finns på plats och gör iakttagelser med egna ögon och då inte behöver förlita sig på andras versioner av händelsen. Detta gör direktobservationer särskilt lämpliga då man vill studera processer eller strukturer som kan vara svåra att beskriva för en utomstående person, lämpligt när man vill ta reda på vad människor faktiskt gör och inte bara vad de säger att de gör.

Examensarbetet baseras huvudsakligen på samtalsintervjuer och direktobservationer, litteratur samt information via hemsidor från Utbildningsdepartementet angående läroplaner, samt Vetenskapsrådet angående forskningsetiska regler. Litteraturen som används behandlar information om pedagogik för förskolan med inriktning mot musik och gestaltning.

Examensarbetet tar upp frågeställningar rörande barns utveckling av musik och gestaltning samt användning och eventuell betydelse för undervisning inom ämnesområdet. Jag tog telefonkontakt med pedagoger på tre olika förskolor i hopp om att få komma ut och intervjua informanter och observera deras verksamhet. I urvalet av informanter utgick jag från de besked de lämnade, angående deras verksamhet rörande musik och gestaltning på förskolan. Jag utförde samtalsintervjuer och direktobservationer på tre förskolor i Göteborgstrakten, som

jag har anonymiserat till namn som Fisken, Tranan och Solstrålen. Dessa tre förskolor utförde undervisning i någon form inom musik och gestaltning med sina förskolebarn. Barnen på avdelningarna var i åldrarna 3-6 år gamla. Som urval av informanter valde jag att intervjua tre pedagoger och för denna undersökningsgrupp valde jag att utgå från pedagogernas perspektiv, för att belysa förhållningssätt och arbetssätt gällande musik och gestaltning i förskolans verksamhet.

Innan jag började med de strukturerade samtalsintervjuerna med pedagogerna, började jag med direktobservationerna och observerade då först verksamheten på de tre olika förskolorna. Detta skedde pga. att jag ville undvika att bli påverkad av de intervjuade pedagogernas svar och även för att kunna se om de intervjuade pedagogernas inställningar återspeglades i verksamheten med musik och gestaltning. Jag förde anteckningar under de strukturerade samtalsintervjuerna och under direktobservationerna, som därefter bearbetades och analyserades. Användning av både samtalsintervjuer och direktobservationer som datainsamlingsmetoder kompletterar varandra som metoder i min studie för att belysa frågeställningarna på ett mer allsidigt sätt.

När man genomför en vetenskaplig studie bör man följa de rådande *Forskningsetiska principerna* (2011) som sammanställts av Vetenskapsrådet. Som ansvarig forskare informerade jag därför varje pedagog om syftet, plan och metoder och ev. följer av min studie och att deltagandet var frivilligt och att de när som helst fick avbryta intervjun. Jag inhämtade även samtycke ifrån de deltagande pedagogerna. Jag fick samtycke från respektive pedagog att använda deras svar i min studie, så samtycket var frivilligt, uttryckligt och preciserat till min forskning rörande musik och gestaltning inom respektive förskolas verksamhet. Uppgifter om alla deltagande pedagoger i studien gavs största möjliga konfidentialitet och anonymiserades, likväl som uppgifter om den specifika förskolan och dessa uppgifter förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. Användarkrav som nyttjande, vilket betyder att det insamlade forskningsinnehållet inte får användas i kommersiellt syfte eller andra icke vetenskapliga syften, är också uppfyllda i min studie rörande musik och gestaltning, det insamlade forskningsinnehållet kommer härvid endast att användas för forskningsändamål.

6. Resultat

6.1 Resultat av direktobservationer

6.1.1 Förskolan Fisken

Jag startade min undersökning med att besöka den första förskolan vid namn Fisken. De skulle då ha samling och det var tillsammans med en barngrupp som var i åldern 3-6 år. Det var fyra pedagoger med på samlingen. En av pedagogerna var musiklärare och han var den senast anställda på förskolan och han hade arbetat där i fyra år. Jag fick sedan tillfälle att göra en samtalsintervju med honom.

Barnen och pedagogerna satte sig i samlingen och jag fick presentera mig för barnen och resten av pedagogerna och berätta vem jag var. Jag berättade att jag skulle göra mitt examensarbete med inriktning mot musik och gestaltning i förskolan. Pedagogerna började sen inleda samlingen med en traditionell namnsång och fingersånger/lekar och fortsatte med lite önskelåtar som barnen ville sjunga. Sedan tog pedagogen som var musikläraren fram sin gitarr och började sjunga några traditionella Astrid Lindgren sånger tillsammans med barnen och därefter tog han fram en låda med enkla instrument och delade ut till barnen och de började spela sångerna tillsammans med honom.

Detta var väldigt roligt att se att barnen kunde hålla takt och sjunga samtidigt och att de också samarbetade i gruppen för att ha känslan av lek och gemenskap. Eftersom det var Astrid Lindgren sånger så innebar det att låtarna hade känsla i sig, det var både glädje, sorg, ilska, rädsla inblandat i texterna och pedagogerna övade mycket med barnen för att de skulle kunna visa sina känslor. Sedan fick vart och ett barn med sitt instrument sjunga en sång som de själva önskade och de andra barnen kunde lyssna och ta till sig sången och musiken. På så sätt lärde sig barnen även detta med turtagande. På slutet av samlingen så spelade musikläraren på gitarren och han spelade allt från hip-hop, rock och blues för barnen och barnen tyckte väldigt mycket om att antingen sitta och lyssna på honom eller dansa och röra sig till musiken. Pedagogen fick ju med barnen på ett nästan förtrollande sätt när han tog fram sin gitarr och började spela. Barnen fick även försöka komma på egna sånger och spela musik själva med hjälp av sina instrument. Barnen tog ju då fram sina instrument och spelade efter honom, jag tyckte det var häftigt att se hur barnen följde honom i musiken.

När det gällde gestaltningen i förskolan, så hade de gjort dans- och dramalekar för att gestalta känslorna i Astrid Lindgren sångerna. Men detta visade de inte denna gång jag var där på besök, utan det var musiken som stod i centrum denna dag. Men lite längre fram tänkte de göra en föreställning som de vill visa upp för föräldrarna, med musik, rytmik och teaterlekar

tolkade från Astrid Lindgrens berättelser. Detta var deras långsiktiga mål för samlingarna med musik och gestaltning på förskolan.

6.1.2 Förskolan Tranan

När jag kom till förskolan Tranan fick jag även där presentera mig för barnen och pedagogerna och berätta vem jag var och berätta att jag skulle göra mitt examensarbete med inriktningen musik och gestaltning. Barngruppen var i åldern 3- 5år. Deras verksamhet var såpass nystartad så de hade bara hållit på med musik i ett år. Det var tre pedagoger där, men ingen av dem var utbildad i musik, men de ville ändå använda sig av musik i lärandet tillsammans med barnen. Denna dag skulle de ha samling tillsammans med de andra barnen på den andra avdelningen, en så kallad stor sångsamling, vilket var roligt. I samlings hade pedagogerna som tematiskt arbete fokus på hösten.

De använde sig av sånger om hösten och pedagogen som ledde samlings hade klätt ut sig till Skogsmulle och berättade för barnen att han ville sjunga om hösten, men han hade tappat bort sina sånger. Skogsmullen sa att han inte visste vad sångerna hette, men att han hade en liten låda med saker med sig som hade med hösten att göra. När han tog upp sakerna, fick barnen räkna upp handen och berätta vad det var för en sak och så sjöng de alla sånger om höstens saker. Ex. visade han upp en svamp och då sjöng de sången ”*Plocka svamp*” av Felix Körling. När de sjöng sångerna så hade de en cd-spelare med musikbakgrunder till varje sång och det gjorde det hela mer effektivt. Pedagogerna ville då att barnen skulle kunna gestalta och uttrycka sina egna känslor i sångerna. Sedan när de hade sjungit färdigt tillsammans med Skogsmulle, fick barnen önska sig sånger som de själva ville sjunga. Då fick alla barnen ett maracas ägg och de sjöng och spelade med äggen tills samlings var slut.

När barnen hade sina egna samlingar, på den avdelningen jag var och besökte, hade de även något som kallades Miniröris. Under Miniröris fick barnen leka, sjunga med och dansa och röra på kroppen med dans- och klapplekar och då tränade de sin grovmotorik genom gestaltningen. Detta är enormt viktigt för deras kroppsliga utveckling. Målet med musiken var då även att barnen skulle lära sig att kunna umgås och leka i grupp och få en gemenskap med varandra. Pedagogerna önskade att med musiken och gestaltningens hjälp få en lekpedagogik som utvecklade barnets lärande. Jag fick sen samtala och intervjua en av pedagogerna på den avdelningen jag var och besökte.

6.1.3 Förskolan Solstrålen

När jag kom till denna förskola med namn Solstrålen, fick jag prata med en pedagog som först visade mig runt på avdelningen. Sedan satte vi oss i samlings och även här fick jag berätta vem jag var och att jag skulle göra mitt examensarbete med inriktning mot musik och

gestaltning i förskolan. Barngruppen var i åldrarna 3-6 år. På denna avdelning använde de sig av både musik och mer aktivt av gestaltning. De inledde samlingen med namnsången och sedan så satte pedagogen som höll i samlingen på cd-spelaren med musikbakgrunder så barnen kunde sjunga med. De hade även där enkla instrument som barnen fick spela med och sjunga sånger.

De gjorde en väldigt rolig lek, som jag själv gärna vill använda mig av när jag börjar arbeta som pedagog. Den gick ut på att alla barnen fick ett instrument av pedagogen, sen satte hon på en sång på cd-spelaren. Denna gång när jag var med, var det Drängarna som sjöng *"Du käre lille snickerboa"* av Astrid Lindgren. När sången då började, tog pedagogen fram en trumma och började göra en takt med trumman. Samma takt skulle barnen göra med sina instrument, takten passade till sången. Sen hade pedagogen även en visselpipa i munnen och när hon visslade i den så skulle barnen byta och skicka runt sitt eget instrument. Så man bytte instrument under hela sången *"Du käre lille snickerboa"* tills trumman hade kommit tillbaka till pedagogen igen. Det var väldigt roligt att se detta och att barnen klarade av att hålla takten och kunde samarbeta, kändes positivt att se.

Efter att de hade samlat ihop sina instrument, så sa pedagogen: - Nu vill jag att ni ska visa Anna att vi håller på med teater också. Pedagogen fortsatte med att säga: - Nu vill jag att ni ska spela *"Guldlock och tre björnarna"* för henne. Sedan tidigare, hade barnen vana och hade övat sig och spelat denna teaterlek mycket. Så barnen gick och förberedde sig och klädde ut sig. Under tiden fick jag samtala och intervjua den ansvariga pedagogen. Sen så började barnen spela teaterpjäsen, de spelade mycket väl och engagerat. Barnen var väldigt duktiga och kunde samarbeta bra. Pedagogerna hade som ide att nästa gång skulle barnen få spela *"Rödluvan och vargen"*, som ett långsiktigt mål för nästa termin.

Målsättningen med musiken och gestaltningen på förskolan, var att pedagogerna ville att barnen skulle känna att de var en grupp, att de hade en gemenskap på avdelningen tillsammans. Pedagogerna berättade att förutom traditionell barnteater, lärde sig barnen även teaterlekar med forumspel. Pedagogerna spelade ofta teater för barnen som forumspel och under spelets gång fick då barnen avbryta och hoppa in och ta över pedagogernas roller och göra sin egen pjäs. Forumteaterns mål är att förvandla åskådaren från en passiv varelse till en aktiv medskapare – en huvudrollsinnehavare. Målsättningen är att ge personen möjlighet att träna sig inför verkligheten och att förbereda sig inför framtiden, för att därigenom kunna bryta inre och yttre förtryck. Forumspelet har utvecklats för att medvetandegöra unga människor och vuxna om deras möjligheter att styra sina egna liv och inte bli ett offer. Detta var mycket lärorikt tyckte jag, jag tror definitivt att jag själv vill hålla på med forumspel, teater och musik när jag är färdig pedagog.

6.2 Analys av direktobservationer

Min första frågeställning i denna studie var, hur barnen stimuleras i sin egen utveckling genom undervisningen i musik och gestaltning på respektive förskola. Jag observerade att musik, rörelse, drama och andra skapande aktiviteter blandades och avlöste varandra under leken i samlingarna. Detta blev då en helhet som barnen använde för att förstå sin omvärld, det är ju genom leken som barn lär sig i förskolan. Jag observerade att sångerna och sånglekarna var en grupplek genom vilka barnen verkade lära sig och utvecklas. Dans- och klapplekarna verkade ge rolig grovmotorisk träning och fingerlekarna utvecklar nog finmotoriken. Barnen verkade också lära sig att samspela med varandra inom grupperna på de respektive förskolorna.

Den andra frågeställningen jag hade, rörde på vilket sätt man använder sig av musik och gestaltning inom förskolan. Den skapande verksamhet som jag observerade för de tre förskolorna, var att barnen på förskolorna deltog i regelbundet återkommande samlingar och teman, där det förekom olika inslag av musik och gestaltning.

En av mina frågeställningar var också hur pedagogerna själva såg på att använda musik och gestaltning i sin undervisning. Under tiden jag observerade samlingarna uttryckte de tre pedagogerna, att musikstunden under samlingarna kunde ha olika syften. Det allra viktigaste var nog den källa till glädje, gemenskap och inspiration som en bra musikstund kunde ge. I sång, rörelse och gestaltning tyckte pedagogerna att barnen inte bara utvecklades musikaliskt, utan också motoriskt, socialt och intellektuellt. Pedagogerna på förskolan Tranan tyckte att genom att knyta an musikstunden till ett tema, som man arbetar med i den övriga verksamheten, kunde barnen få möjlighet till annorlunda och fördjupade upplevelser.

Min sista frågeställning rörde vilka tankar pedagogerna själva hade om den eventuella betydelsen av undervisning i musik och gestaltning för barns framtida lärande. Jag observerade då att de tyckte att barnen snabbare utvecklade sitt ordförråd med hjälp av sångsamlingarna. Barnen verkade tycka att det var härligt att vrida och vända på orden och barnen verkade mycket förtjusta i sånger som innehöll lustiga rim och nonsensord. Många av sångerna var också roliga att dramatisera tyckte pedagogerna och danslekar och dramatiseringar kräver samarbete, vilket är bra för barnens framtida lärande inom alla områden. Men det som imponerade mest på mig personligen när jag observerade, var när pedagogerna på förskolan Solstrålen berättade om sin undervisning i forumspel. Det verkade vara en dramametod som man skulle kunna använda i många sammanhang för framtida lärande, långt upp i åldrarna. Att få deltagarna att medverka i en dramametod som medvetandegör människorna om deras möjligheter att styra sina egna liv i en bättre riktning och ger dem bättre självkänsla och utvecklar dem socialt och emotionellt, verkade fantastiskt

bra. Jag tror att barnen kan uppskatta detta mycket i framtiden, både för sitt eget lärande och att för att kunna förstå övriga förändringar i sitt kommande liv.

Det var roligt för mig att få komma ut och se hur pedagogerna undervisade med musik och gestaltning på förskolorna. Jag fick lära mig mycket av de tre pedagogerna som höll i samlingarna. Jag fick lära mig hur man tar in barnen i gemenskapen med musik och dramalek under samlingarna och det var även upplyftande att man såg hur engagerande pedagogerna var i sin undervisning.

6.3 Resultat av samtalsintervjuer

Fråga 1. Min första fråga under samtalsintervjuerna var, hur barnen stimuleras i sin egen utveckling genom undervisningen i musik och gestaltning på respektive förskola.

Pedagogen från förskolan Fisker uttryckte det som så här, att han vill att barnen ska känna att de är med i en grupp och att de får upptäcka sin egen fantasi som öppnar upp en fantasivärld där många känslor är inblandade. Genom att spela musik och teater och leka dramalekar övade barnen sig på att prata inför andra, att ta ansvar, att vara koncentrerade, att öva upp språket, att ta plats och att samarbeta. Alla barnen hade varit med i gruppen, när de repeterade sången och musiken eller lekte dramalekar men några valde att inte spela upp inför publik. På dramalekarna övade barnen på att spela ut olika känslor som att vara arg, vild, glad, ledsen, blyg, rädd. Han menade vidare att barnen hittar på egna låtar och musik och att de då hittar sin egen fantasivärld. Barnen får då chansen att se om de kan lära sig nya saker med hjälp av musiken som ett läromedel, vilket är roligt för barnen. Barnen får även chansen att visa sina föräldrar hur mycket de lärt sig under dagarna och visa att de använder sig av musiken i sitt lärande.

Pedagogen från förskolan Tranan ville belysa min fråga genom att uttrycka att de dels ville att barnen skulle känna gemenskap och dels att de ville att barnen skulle få hjälp av musiken i sitt eget lärande. Barnen kan också utveckla sitt ordförråd genom undervisningen. Barnen var ofta mycket förtjusta i sånger som innehöll lustiga rim och nonsensord. Samlingarna gav barnen chansen att umgås med varandra i grupp och att känna gemenskap och kunna samarbeta. Dans- och klapplekar gav barnen även rolig grovmotorisk träning och fingerlekar utvecklar finmotoriken. De ville också att barnen skulle kunna visa och kanalisera sina känslor via musiken och som pedagoger ville de hjälpa barnen att utvecklas på ett tryggt sätt. Så att barnen kände sig trygga med sitt lärande och att man då gav dem chansen att visa vad de hade lärt sig under dagarna och även kanske kunna visa upp hemma vad de lärt sig. Det gav också barnen mycket att pedagogerna såg hur duktiga de var och hur de utvecklades varje dag. För pedagogerna var det trevligt när de fick ett gott ord från föräldrarna, när föräldrarna sa att de såg att deras barn utvecklades på ett positivt sätt i förskolan.

När jag intervjuade pedagogerna på förskolan Solstrålen menade hon att de ville att barnen skulle känna att de var med i en grupp. Genom att de som pedagoger spelade mycket teater tillsammans med barnen, så upptäckte barnen själva att de ville göra något. De brukade därför också göra forumspel tillsammans med barnen, där de som pedagoger gjorde en liten pjäs där

sen barnen själva fick komma in i pjäsen och ta över rollerna och agera. Hon fortsatte genom att säga att, detta ger dem en förmåga att ta en ansvarsfull roll när det kommer upp i skolan. Barnen ville också ha musik och gestaltning med sig i sin fortsatta skolgången. Musik och gestaltning för våra barn ger så otroligt många känslor, som glädje, sorg och att de får utlopp för sina aggressioner när de spelar sina olika roller. När de tar någon annans roll som har ett speciellt budskap, så är det ett bra sätt att kunna lära sig att spela glad, arg, ledsen utan att man själv är det, utan just den rollen som man spelar är glad, arg eller ledsen. Samarbetet med kompisarna var otroligt viktigt tyckte barnen och att de hade roligt tillsammans.

Fråga 2. Den andra frågan jag hade, rörde på vilket sätt man använder sig av musik och gestaltning inom förskolan.

På förskolan Fiskeriet menade pedagogen att på deras förskola hade det haft en verksamhet med musik och gestaltning sen han började arbeta där, så de hade hållit på i ungefär 4 år. De själva som pedagoger tycker det var jätteroligt att hålla på med musik och gestaltning. På hans avdelning så håller de på mest med musik, det är musiken som står i fokus just nu. Men de har gjort lite dramalekar och sådant tidigare och även det var uppskattat av barnen. Men barnen brinner för musiken just nu. De använder något som kallas för *Sångskatten* - barnens bästa sånger, den innehåller alltifrån blues, hipp hop, till rock och pop. Barnen själva använder också sina egna instrument och skriver egna sånger och gör musiken själva. Det är mycket instrument inblandade när de jobbar med musik, men ibland använder de sig även av musikbakgrunder. Han som pedagog använder sig mycket av sin egen gitarr i spelandet. På förskolan tycker de att det är roligt att använda musiken i lärandet med barnen. De har som långsiktigt mål att de längre fram ska göra en föreställning som de ska visa upp för föräldrarna.

Pedagogen på förskolan Tranan berättade att deras förskola är nystartad och de har använt sig av musik och gestaltning i snart ett år. Barnen här älskar musiken, det är något som pedagogerna ser är väldigt uppskattat här. Barnen utvecklas enormt varje dag med undervisningen i musik, det ger dem ett perspektiv på att vilja lära sig mer. De som pedagoger på förskolan, har själva ingen officiell musikutbildning, men de är musikkunniga och de lär ut sång och musik till barnen av vad de själva kan. De som pedagoger tycker det är roligt att hålla på med musik och sång, för att det tillför ett nytt sätt för barnen att utvecklas på. De använder sig mycket av skivor och sångband och jobbar med olika teman i undervisningen. De hade även planer på att anställa nya pedagoger som har mer musikkunnighet och som då kanske kan sitta och spela instrument med barnen. Just nu har de en korg med enkla instrument som barnen får använda i samlingarna. Det är mycket uppskattat av barnen att få vara med och spela på instrumenten, de ser att barnen är mycket gladare och mer nyfikna på att lära sig mer.

Vikten av att använda sig av musik och gestaltning i undervisningen belyser även pedagogen från förskolan Solstrålen. På deras förskola så använder de sig av både musik och mycket av gestaltning, för de tycker att det är ett roligt sätt för barn att utvecklas på. Barnen älskar att

hålla på med lek med musik och gestaltning och de utvecklas väldigt fort. Musiken och gestaltningen har gjort att barnen utvecklas med stormsteg. Barnen på deras förskola vill helst hålla på med gestaltningen, för att det är så spännande för dem att få vara med och spela någon annan än sig själva i forumspellet. För att sedan kunna komma tillbaka till sig själva till sin egen identitet (jagkänslan). Detta med gestaltningen är enormt viktig för barnen, just detta att de får pröva på att vara en annan person, men också att kunna samarbeta med sina kompisar. De som pedagoger har alltid gjort forumspel med barnen och efter att de gjort dessa forumspel, ville barnen göra sina egna pjäser på sitt sätt. Musiken är också viktig för barnens utveckling tycker de. Med musikens hjälp får barnen öva på sin fin- och grovmotorik, samt samarbete och även att öva upp sin taktkänsla för att kunna hänga med i musiken. De använder sig mycket av skivor och band och även av sånger från böcker. Barnen kan få välja att göra en gestaltning från någon bok. En bok som var väldigt populär just nu var sagan om *"Guldlock och tre björnarna"*. När de har gestaltat så får barnen ibland göra sin egen musikbakgrund till sin gestaltning. Eller så använder de sig av redan inspelade musikbakgrunder, men att barnen då spelar till bakgrundsmusiken med sina egna instrument, så att det blir mer effektivt. Ibland så använder de sig bara av musikbakgrunderna när de gestaltar.

Fråga 3. En av mina frågor var också hur pedagogerna själva såg på att använda musik och gestaltning i sin undervisning.

Pedagogen från förskolan Fisken uttrycker att förskolan är en svensk traditionell förskola och utgår från den svenska läroplanen så att det känns tryggt att de lär ut till barnen på rätt sätt. Musikundervisningen är mycket uppskattad av barnen och visst tycker de om gestaltning också. Men de verkar tycka mer om att sjunga och att spela instrument för att kunna skriva sina egna sånger. Barnen brinner mest för musiken på deras förskola. Genom att använda musik och gestaltning i sin undervisning får barnen chansen att leka och känna sig som en grupp och känna gemenskapen. Med hjälp av musiken och gestaltningen lär sig barnen saker på ett helt annat sätt och det gör roligt för barnen att lära sig på. Som pedagog tyckte han att det var mycket bra att använda sig av musik och gestaltning i undervisningen och han tyckte att han såg att det verkligen gav något positivt till barnen.

När det gäller läroplanen angav pedagogen från Tranan att de utgår från läroplanen och säger att musik och drama är viktigt för barnens lek och lärande. De som pedagoger vill ju ge barnen det bästa, så det är därför de utgår så mycket som möjligt från läroplanen för att allt ska läras ut på rätt sätt. De använder sig också av ett tematiskt arbetssätt på sin förskola och de anser att ett tematiskt arbetssätt tillsammans med skapande verksamhet ska genomsyra deras pedagogiska verksamhet. Hon uttryckte vidare att pedagogen själv har ansvaret för temat och att man ska kunna inspirera barnen och få dem delaktiga. Musiken är mycket uppskattad av barnen, de gillar att sjunga och att de använder mycket rytmikrörelser där barnen får röra på sig mycket. Barnen älskar att spela instrument i samlingsarna, det är det bästa på hela samlingen. Men att röra sig till Miniröris är mycket uppskattat inslag det med, så barnen kan få dansa och röra på sig. Där tränar barnen sin grovmotorik vilket är väldigt viktig

för barnen. Dans- och klapplekar gav barnen rolig grovmotorisk träning och fingerlekar utvecklar finmotoriken. Hon tyckte själv att hon som pedagog hade lärt sig otroligt mycket sen de började med musik och gestaltning i undervisningen. Det hade gjort henne själv mycket säkrare och hon vågade ta för sig lite mer än tidigare. Hon såg på barnen att de tyckte om när de som pedagoger engagerade sig i barnen och deras undervisning med hjälp av musik och drama.

”Ja, vi utgår från läroplanen”, menade pedagogen från förskolan Solstrålen. För dem är läroplanen en viktig grund att stå på, så att barnen ska få en bra start i sin utveckling kring musik och gestaltning. De som pedagoger såg att barnen uppskattade musik och dramalekar, vilket var viktigt för dem själva i undervisningen. Barnen lärde sig nya saker hela tiden, gestaltningen var otroligt viktig för barnen, barnen utvecklas så enormt genom den. Man såg att barnen vill lära sig mer och mer utav detta med musik och gestaltning. Detta var mycket uppskattat av de själva som pedagoger och av föräldrarna, som såg att deras barn tyckte att detta var roligt. Personalen på förskolan var glada för att de alltid hade haft forumspel som grund för gestaltningen. En i personalen hade också gått en vidareutbildning i dramapedagogik berättade pedagogen. Barnen fick chansen att upptäcka sin egen roll med hjälp av forumspelet, att barnet då kunde få spela någon annan person och sedan kunna gå tillbaka till sin egen identitet. Dramalekarna gav barnen så mycket genom att barnen då kunde få ta ansvar och testa på att leva sig in i andras situationer och sammanhang. Med metoden kunde man simulera ett dilemma eller en situation och på det sättet göra barnen medvetna om sina möjligheter att styra sina liv och inte bli offer för gruppträck, dålig självkänsla etc. De lärde sig även samarbete och tränade sin motorik ansåg pedagogen. Den pedagogiska undervisningen gav då barnet något att sträva efter och för att kunna se något roligt i sitt eget lärande med hjälp av musik och dramalekarna.

Fråga 4. Min sista fråga rörde vilka tankar pedagogerna själva hade om den eventuella betydelsen av undervisning i musik och gestaltning för barns framtida lärande

Pedagogen från förskolan Fisken menade att när förskolan började med musik kunde barnen nästan ingenting, men att de hade utvecklats enormt mycket under de 4 år han jobbat där. Man såg verkligen att barnen utvecklades under tiden sen de startade med musiken. Barnen gjorde stora framsteg hela tiden, så han trodde att musik och gestaltning skulle komma att betyda mycket för barnen även i framtiden. Även föräldrarna hade påpekat, att sedan de började med musiken så hade barnen lärt sig så mycket. Han ansåg att det var roligt att se att det inte bara var de som pedagoger som såg att barnen utvecklades, utan även deras föräldrar. Det långsiktiga målet för barnens framtida lärande, var att barnen skulle ta del av musiken och gestaltningen för att utveckla dem som individer. Medan det kortsiktiga målet var att visa vad de lärt sig under en viss tid och då göra en föreställning som de kunde visa upp för de andra avdelningarna, samt föräldrar och släktingar. Därför planerade de att göra en föreställning i slutet på varje termin, det var deras mål för den dagliga verksamheten.

Under intervjun med Pedagogen från förskolan Tranan uttryckte hon det som så här, att det hade verkligen satt igång ett nytt tankesätt för barnens utveckling, när de började med det

tematiska arbetssättet där de nu involverade musik och drama. Det hela hade utvecklats på ett roligt och lärorikt sätt. Musiken och gestaltningen hade fått barnen att utvecklas så otroligt bra och man såg att de själva tyckte att de hade lärt sig något viktigt varje dag, med en förhoppning om att detta nya lärande även skulle komma att betyda mycket för dem även i framtiden. Även deras föräldrar såg en positiv utveckling hos sina barn sen musiken kom till förskolan. Att barnen ska ta del av musiken var det kortsiktiga målet, medan det långsiktiga målet var att de ville att barnen skulle kunna lära sig att använda musiken som ett läroprojekt i sig för framtiden ex kanske kunna lära sig att spela gitarr eller piano. De önskade bjuda in föräldrarna så de kunde se vad barnen har lärt sig under terminen och då visa föräldrarna vad de gjorde under en samling med hjälp av musik och drama under ett temaarbete. Det var deras mål att de ville visa föräldrarna hur de jobbade med musik och drama och att barnen lärde sig nya saker hela tiden.

Pedagogen från förskolan Solstrålen ansåg att barnen verkligen utvecklats och att de kunde ta egna initiativ och komma med bra idéer själva. Som pedagog så tyckte hon verkligen att musiken och gestaltningen varit ett läromedel för barnen och att man såg en stor förändring i deras utveckling. Föräldrarna tyckte att personalen på förskolan lärde ut forumspel till barnen på ett mycket lärorikt sätt, så barnen tyckte att det var roligt att lära sig. Det kortsiktiga målet för avdelningen var att de hade gjort en pjäs som hette ”*Guldlock och tre björnarna*” och de andra avdelningarna skulle nu få komma och titta på den och även föräldrarna skulle få komma. Sen tänkte de bjuda på fika efteråt. Det annat mål var att de längre fram skulle kunna göra en annan pjäs som heter ”*Rödluvan och vargen*”. Man vill visa föräldrarna varför de använde sig av musik och gestaltandet i lärandet. Pedagogerna ansåg att det barnen lärde sig genom att använda musiken och gestaltningen gav en hjälp i de vanliga ämnena också. Med musiken och sångens hjälp övar de ex. sitt ordförråd i svenska språket. Dramalekarna gjorde att de tränade grovmotoriken, ansvarstagande och samarbete med sina kompisar, vilket nog betyder mycket för dem även i framtiden. Men det mest betydelsefulla tyckte hon att det var att dramalekarna och forumspelet gav barnen så mycket, genom att barnen då kunde få ta ansvar och testa på att leva sig in i andras situationer och i andra sammanhang inför framtiden.

6.4 Analys av samtalsintervjuer

Jag tyckte att det gick bra med intervjuerna för att man kände sig så välkommen och respekterad när man kom dit och pedagogerna var väldigt intresserade av att diskutera det jag hade att fråga dem om. Alla förskolorna jobbade utifrån läroplanen för förskolans arbete när det gällde musik och gestaltning .

Min första fråga i samtalsintervjun var, hur barnen stimuleras i sin egen utveckling genom undervisningen i musik och gestaltning på respektive förskola. Pedagogerna på förskolorna ansåg att sånger och dramalekar är grupplek genom vilka barnen lär sig och utvecklas. Dans- och klapplekar ger barnen rolig grovmotorisk träning och fingerlekar utvecklar finmotoriken. Barnen kan också utveckla sitt ordförråd genom undervisningen. Barnen var ofta mycket

förtjusta i sånger och lekar som innehöll lustiga rim och nonsensord. Många av sångerna var också roliga att dramatisera.

Den andra frågan jag hade, rörde på vilket sätt man använder sig av musik och gestaltning inom förskolan. När jag intervjuade pedagogerna på de tre förskolorna sa de att barnen på förskolorna deltog i regelbundet återkommande samlingar och teman, där det förekom olika inslag av musik och gestaltning. Musik och dramasamlingarna var ett forum där både barn och pedagoger aktivt deltog och det verkade skapa en enorm glädje och samhörighetskänsla i grupperna.

En av mina frågor var också hur pedagogerna själva såg på att använda musik och gestaltning i sin undervisning. De berättade då att de såg mycket positivt på att använda sig av musik och gestaltning i sin undervisning och det fungerade bra om musik- och dramastunden var noga genomtänkt, men att man också skulle vara öppen för spontana idéer och infall. De ansåg att sång och drama i högsta grad var en kommunikation människor emellan, så ögonkontakten var lika betydelsefull som när man talade med varandra. Att det var viktigt att barnen blev sedda för att stärka deras jag-identitet. De menade också att en musikstund med en barngrupp inte bara bör bestå av sång- och rörelselekar, utan det kunde också vara dramaspel, lyssnande, dans eller eget skapande. Alla barn brukade tycka om musik, men det var inte säkert att de alltid ville sjunga. Ibland kunde det istället vara härligt för dem att få uttrycka sig i trumspel eller dans. Därför var ett bra tips, att man i sin planering av musikstunden strävade efter att växla mellan sång, rörelse, dramaspel, lyssnande och eget skapande.

Min sista fråga rörde vilka tankar pedagogerna själva hade om den eventuella betydelsen av undervisning i musik och gestaltning för barns framtida lärande. Musiklekar och dramatiseringar kräver samarbete, vilket är bra för barnens framtida lärande inom alla områden ansåg pedagogerna. Jag blev imponerad när pedagogerna på förskolan Solstrålen berättade om sin undervisning i forumspel. Det verkade vara en dramametod som man skulle kunna använda i många sammanhang för framtida lärande, långt upp i åldrarna. Att få deltagarna att medverka i en dramametod som medvetandegör människorna om deras möjligheter att styra sina egna liv i en bättre riktning och utvecklar dem socialt och emotionellt, denna pedagogiska metod kan nog ge verklig inspiration åt barns framtida lärande.

Sammanfattningsvis kan man uttrycka det som att när det gällde att utvärdera den kvalitativa skillnaden mellan förskolorna, så verkade alla förskolorna generellt ha ett inslag av både musik och gestaltning i sin undervisning, men i varierande grad. Variationen fanns när det gällde musik- och sångundervisning, där verkade förskolan Fisken ha störst inslag av detta. Medan förskolan Solstrålen verkade ha störst inslag av gestaltning och dramalekar med både traditionell barnteaterundervisning samt även nya dramaformer som forumspel. Förskolan Tranan hade ett tematiskt arbetssätt som involverade både musik och gestaltning. Det som skiljer förskolorna åt verkade hänföra sig till i vilken grad de hade tillgång till utbildade musiklekläre eller bara musikkunniga lärare, eller om personalen hade kännedom om dramapedagogik.

Jag tyckte att pedagogerna kunde mycket om musik och drama. Det var mycket intressant att se att pedagogerna var så engagerade i barnen och undervisningen och att få se att de hade långsiktiga och kortsiktiga mål att sträva efter. Jag tyckte att pedagogerna själva verkade tycka det var väldigt roligt och intressant att undervisa inom musik och gestaltning. Att de såg att undervisningen inom musik och gestaltning betydde mycket för barnen, inte bara som avkoppling – utan att undervisningen verkade öka barnens potential för lärande och stödjer då på längre sikt en mer bärkraftig och innehållsrik livsutveckling.

7. Diskussion och betydelsen för läraryrket

Syftet med detta examensarbete har varit att undersöka pedagogikens betydelse för barns lärande, främst med fokus på musik och gestaltning inom förskolan. Jag ville fästa uppmärksamheten på de skapande ämnena och peka på det faktum att det förs en livlig diskussion rörande musik och gestaltnings roll för leken och barns utveckling inom förskolan. I studien har jag undersökt hur pedagoger, verksamma inom tre olika förskolor, planerat och genomfört sin undervisning rörande musik och gestaltning. Studien är kvalitativt jämförande till sin karaktär och mina observationer och intervjuer har bildat grunden för denna studie och har gett betydelsefulla insikter i olika förskolors pedagogiska verksamhet rörande de skapande ämnena.

Alla de deltagande förskolorna arbetade utifrån läroplanen för förskolans arbete när det gällde musik och gestaltning. När det gällde att utvärdera den kvalitativa skillnaden mellan förskolorna, så verkade alla förskolorna generellt ha ett inslag av både musik och gestaltning i sin undervisning, men i varierande grad. Variationen fanns när det gällde musik- och sångundervisning, där en förskola verkade ha störst inslag av musikundervisningen. Medan en annan förskola verkade ha störst inslag av gestaltning och dramalekar, med både traditionell barnteaterundervisning samt även nya dramaformer som forumspel. På en förskola förekom det ett tematiskt arbetssätt som involverade både musik och gestaltning. Det som skilde förskolorna åt verkade hänföra sig till i vilken grad de hade tillgång till utbildade musklärare eller bara musikkunniga lärare, eller om personalen hade kännedom om dramapedagogik.

Inledningsvis berörde den pågående studien hur barnen stimulerades i sin egen utveckling genom undervisningen i musik och gestaltning på respektive förskola. Pedagogerna på de tre förskolorna ansåg att sånger och dramalekar var en grupplek genom vilka barnen lärde sig och utvecklades. Musik, rörelse, drama och andra skapande aktiviteter blandades och avlöste varandra under leken i samlingarna. Detta blev då en helhet som barnen använde för att förstå sin omvärld, det är ju genom leken som barn lär sig i förskolan. Denna åsikt stämmer väl överens med litteraturens beskrivning av lekens betydelse där ett huvudtema för Lev S Vygotskij i boken *Fantasi och kreativitet i barndomen* (2006) är betydelsen av fantasi och kreativitet i barndomen för barnets intellektuella, emotionella och övriga utveckling, han vill få fram den ”skapande fantasin”. Han menar då att fantasi och kreativitet är en viktig drivkraft för ett barns utveckling och utgår från att lärande och samspel står i relation till varandra från barnets första levnadsdag. Han vill också säga att för barn, som handleds av vuxna eller mer kunniga kamrater, ger detta de bästa möjligheterna för ett barn att lära sig av dem. På så sätt kan barn också leka och hjälpa varandra att använda mer avancerade saker, som till exempel vid musicerande. Han betonar betydelsen av att vi lär av oss varandra, att nyckeln till ett socialt lärande är förmågan att imitera och utveckla en högre kreativitet och fantasi. Vygotskij påpekar att lek och kamratsamverkan påbörjar en förändring hos barnet och att de formar sig själva i förändringen. Det pedagogiska arbetets viktigaste uppgift är enligt Vygotskij då att styra barnets beteende så att barnet kan förbereda sig inför sin framtid och utveckling och övning av barnets fantasi och kreativitet är en av de viktigaste uppgifterna i processen att förverkliga detta mål.

I litteraturen förtydligas det att barnet är inriktat mot mänsklig kommunikation och är redo att ingå i och lära sig genom meningsfull samvaro med andra människor vilket diskuteras av E. Johansson i *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan* (2003). Särskilt kan man framhålla vikten av en respektfull relation där barnens rättigheter, åsikter, integritet och identitet respekteras, vilket framhålls av G. Colnerud och K. Granström i *Respekt för läraryrket. Om lärares yrkesspråk och yrkesetik* (2002). R. Säljö instämmer i att bli sedd och hörd är avgörande för det enskilda barnet, vilket diskuteras i artikeln *Föreställningar om lärande och tidsandan* (2003). I. Pramling-Samuelsson och S. Sheridan har författat *Lärandets grogrund* (2006) där de påpekar att genom leka tillsammans utvecklar förskolebarnen sin sociala kompetens och att de lär sig att leva med andra människor. Lekens olika möjligheter skildras också av G. Lindqvist i *Lekens möjligheter. Om skapande lekpedagogik i förskola och skola* (1996), då handlar det om ett gestaltande arbetssätt, en lekpedagogik, som kan engagera både barn och personal. Forskaren önskar att man fokuserar på de skapande ämnena och låter leken samspela med olika kulturformer som musik och gestaltning. I *Estetik i förskolan* (2006) diskuterar B. Paulsen vikten av ett större hänsynstagande till estetiska värden i allt pedagogiskt arbete. B. Paulsen pläderar för att estetiska aktiviteter ger barnen möjlighet att utforska och bearbeta intryck och upplevelser på ett meningsfullt sätt.

Diskussionen om att barn kan få ett bättre klimat för lärande med mer musik, förs vidare av J.R. Björkvold i *Den musiska människan* (2005) och han understryker vikten av att sång och musik för att utveckla och mer påtagligt stimulera ämnesundervisningen. Musiken kan skapa både ren glädje och göra verkligen nytta. I *Musik och Språk, Ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling* av U. Jederlund (2002) visar han betydelsen av att barnet kan få uttrycka sig med sitt språk genom musik och rörelse. Forskaren påvisar att barnsången beror dels på barnets allmänna åldersutveckling och dels på de omgivande miljöfaktorer när de sjunger. Alltså kan man se hur barnens sångfärdigheter utvecklas med tiden. Att de då kommer ihåg olika strofer eller sånger som de hört av någon vuxen eller på förskolan. Under mina observationer och intervjuer noterade jag också att dans- och klapplekarna verkade ge rolig grovmotorisk träning för barnen i den pågående studien och fingerlekarna nog utvecklar finmotoriken. Barnen verkade också utveckla sitt ordförråd genom undervisningen genom att de var mycket förtjusta i sånger och lekar som innehöll lustiga rim och nonsensord. Många av sångerna ansågs också roliga att dramatisera och barnen lärde sig att samspela med varandra på respektive förskolor. Förutsättningen för detta är då en god inlärningsmiljö, med tillgång till material som väcker lust och nyfikenhet.

Den andra delen av observationerna och intervjuerna i den pågående studien berörde på vilket sätt man använde sig av musik och gestaltning inom förskolan. Pedagogerna på de tre förskolorna uttryckte att barnen på förskolorna deltog i regelbundet återkommande samlingar och teman, där det förekom olika inslag av musik och gestaltning. Musik och dramatasamlingarna var ett forum där både barn och pedagoger aktivt deltog och det verkade skapa en enorm glädje och samhörighetskänsla i grupperna. Vikten av samhörighet i en barngrupp har även tagits upp av M. Uddholm i boken *Pedagogen och den musikaliska människan* (1993), där han diskuterar synen på musikens funktion och pedagogens roll för

musiken. I boken pekar han på olika metoder samt olika slags aktiviteter och möjligheter man har att arbeta med musik ex i ett arbetslag. Han påvisar att man med enkla pedagogiska medel kan åstadkomma gemenskap, lek och glädje genom upprepade musikaliska aktiviteter i barngruppen.

Fortsättningsvis belyste pedagogerna i den pågående studien hur de såg på att använda musik och gestaltning i sin undervisning och då uttryckte de tre pedagogerna, att musikstunden under samlingarna kunde ha olika syften. Det allra viktigaste var nog den källa till glädje, gemenskap och inspiration som en bra musikstund kunde ge och det fungerade bra om musik- och dramastunden var noga genomtänkt. Men man skulle också vara öppen för spontana idéer och infall. De ansåg att sång och drama i högsta grad var en kommunikation människor emellan, så ögonkontakt var lika betydelsefullt som när man talade med varandra, så att det var viktigt att barnen blev sedda för att stärka deras jag-identitet. Detta har tagits upp av M. Vesterlund som i *Musikspråka i förskolan* (2003) reflekterar över att när man arbetar med människor från många olika språkgrupper och kulturer, är det viktigt att kunna mötas och hitta ett samspel. Liksom att respektera att vi är olika och att se olikheterna som det positiva i mötet. Hon betonar att musik redan är ett språk som sammanför människor från olika etniska grupper och kulturer. Musik är ett universellt sätt att förmedla känslor och budskap, att kommunicera med varandra utan ord, men med egna toner, rytmer och rörelser. Hon påvisar att man kan använda sig av gestaltande dans och man kan använda sig också av poesi både med och utan rim och diskutera hur man lär barnen att lyssna på musik och att skapa musik. B. Sundin skildrar också i *Barns musikaliska utveckling* (1984) barns musikaliska utveckling, deras upplevelser av musik och det egna musikaliska skapandet. Han påvisar hur man med utgångspunkt från ett antal teman kan arbeta med tonvikt på rytmik. Han anser även att små barn ibland fastnar för andra delar av musiken än vad vuxna gör, barnens musikaliska värld är både fascinerande och okänd för oss vuxna. För att förstå den och hur barn upplever musik, sin egen och andras, måste man se till barns möte med musiken med ett perspektiv på barnets utveckling. Han visar hur musiken för barnet kan ha den dubbla funktionen av att både tillfredsställa dels trygghetsbehovet och dels behovet av att upptäcka sig själva och vidga världen.

Pedagogerna i den pågående studien menade också att en musikstund med en barngrupp inte bara bör bestå av sång- och rörelselekar, utan det kunde också vara dramaspel, lyssnande, dans eller eget skapande. Alla barn brukade tycka om musik, men det var inte säkert att de alltid ville sjunga. Ibland kunde det istället vara härligt för dem att få uttrycka sig i trumspel eller dans. Därför var ett bra tips, att man i sin planering av musikstunden strävade efter att växla mellan sång, rörelse, dramaspel, lyssnande och eget skapande. Genom sång, rörelse och drama tyckte pedagogerna att barnen inte bara utvecklades musikaliskt, utan också motoriskt, socialt och intellektuellt. Genom att dessutom knyta an musikstunden till ett tema, som man arbetar med i den övriga verksamheten, kunde barnen få möjlighet till en annorlunda och mer fördjupad upplevelse av temat. Lek som dramalek med dess möjligheter och användningsområden beskrivs även av G. Ekstrand och U.-B. Janzon i *Drama- och teaterlek* (1995). Drama och gestaltning kan verka genom att medvetandegöra olika aspekter av tillvaron för barnet på ett positivt och livsbejakande sätt. Det medverkande barnet kan då få en

självkänsla och så småningom nå fram till en medvetenhet om sin roll i det omgivande samhället och om sin förmåga att påverka.

När det handlade om vilka tankar pedagogerna själva hade i den pågående studien om den eventuella betydelsen av undervisning i musik och gestaltning för barns framtida lärande, ansåg de att musiklekar och dramatiseringar krävde samarbete, vilket är bra för barnens framtida lärande inom alla områden. Deltagande med undervisning i forumspel verkade vara en dramametod som man skulle kunna använda i många sammanhang för framtida lärande, långt upp i åldrarna. Att få deltagarna att medverka i en inspirerande dramametod som medvetandegör människorna om deras möjligheter att styra sina egna liv i en bättre riktning och utvecklar dem socialt och emotionellt kan nog ge verklig betydelse åt barns framtida lärande. K. Byreus har beskrivit detta i *Du har huvudrollen i ditt liv. Om forumspel som pedagogisk metod för frigörelse och förändring* (2008) där hon utvecklat dramametoden forumspel. Hon har utvecklat metoden forumspel vilken bygger på A. Boals forumteater och värderingsövningar. Med hjälp av forumspel kan man söka sig nya vägar för att utveckla personer socialt och emotionellt, bygga goda grupper och motverka mobbing m.m. Med forumspel tar man tag i livets allvar på ett lustfyllt sätt genom att simulera ett dilemma och inspirera deltagarna till att se att det finns många olika lösningar på varje problem. Pedagogerna i den pågående studien ansåg att undervisningen inom musik och gestaltning betydde mycket för barnen, inte bara som avkoppling – utan att undervisningen verkade öka barnens potential för lärande och stödjer då på längre sikt en mer bärkraftig och innehållsrik livsutveckling hos barnen. Om sånger, rörelselekar eller dramatiseringar kommer in som naturliga lekinslag i barnens vardag, har man stora möjligheter att upptäcka vilken resurser musik och gestaltning kan vara.

När det gäller mitt examensarbets relevans och betydelse för läraryrket vill jag påstå att stimulera barnens fantasi och kreativitet är viktigt för dem, det observerade jag under mina observationer och intervjuer. Därför tycker jag att man som lärare ska läsa mycket för barnen och ha många sång- och lekstunder med dem och på det sättet bidra till ett musiskt lärandeklimat. Min reflektion över hur kan jag själv som pedagog personligen bidra till ett musiskt lärandeklimat är att det kan jag göra genom att jag visar barnen det jag själv har lärt mig och även att låta barnen få vara delaktiga när jag undervisar. Till exempel när jag har en musiksamling och jag då spelar gitarr, så kan jag dela ut maracas till barnen så de också kan få vara med och spela under samlingen. Barnen kan också få vara med och välja sånger, som de vill sjunga och spela till. Om jag skulle ha rytmik med barnen så kan vi vara i ett stort klassrum eller låna en gymnastiksal och där kan jag göra de övningar med dem som jag själv har fått lära mig nu och även hitta på egna övningar med barnen och låta dem vara aktivt delaktiga och samspela i dessa. För under jag observerade att personalen hade en aktiv syn på barns deltagande och betonade lekens betydelse för barnens vardag. Att man kunde se leken med ex inslag av musik, som en grundläggande kvalitet i barnens liv och för deras förmåga att se ljus och kreativt på framtiden.

Under min tidigare mångåriga erfarenhet inom sång/musik och drama, har jag fått lära mig att spela många instrument och jag har även fått med om att göra egna instrument som trumma och andra enkla blås- och rytminstrument. Så därför vill jag lära ut till barnen det jag kan nu

och så att de själva ska få prova på att få spela på instrumenten och man kan kanske också göra egna instrument tillsammans med barnen. Något som jag också har haft mycket kontakt är rytmik, där jag själv har fått lära mig att kunna röra sig i speciell takt till musiken, genom olika former av danser och musiklekar. Jag tycker att man kan hjälpa och stödja barnen att använda musik i sin lek så att barnen kan få leva ut sina känslor och att barnen får en bättre och balanserad fin- och grovmotorik.

När det gäller musikundervisning för barn är barnets första och främsta instrument sången med den egna kroppen. Nästa naturliga instrument i barnens utveckling är trumma eller andra rytminstrument som kan användas i genuin kombination med sång och lek, för att därefter övergå till melodibärande instrumentet som ex. piano, fiol eller blåsinstrument. Det viktiga är att barnen hela tiden får lära sig genom att delta direkt och funktionellt i musikaliska sammanhang. Det är vi vuxna som måste se till att det finns ett sådant funktionellt utrymme för lärande. Det behöver barn i allt lärande. Barn lär sig hellre i ett meningsfullt sammanhang än visar upp vad de kan i ett meningslöst sammanhang.

Det är då betydelsefullt hur man planerar musikstunden för att den ska bli meningsfull för barnen. Det är viktigt med en tydlig start som t.ex. en speciell signal eller en återkommande startsång, följt av något moment med stor fysisk aktivitet, där barnen får spralla av sig. Sen kan inleda med grovmotoriska aktiviteter, som kan varvas med moment där barnen tränar sin finmotorik. Om man ska introducera något nytt är det lämpligt att göra det tidigt i samlingen medan barnens koncentration fortfarande är stor. Sen kan man börja med att sjunga sådant som man redan kan och tycker om. Barn brukar inte tröttna på att sjunga sin sångrepertoar om och om igen. Ibland är det viktigt att sångerna upprepas vid många tillfällen. Samlingen bör även ha ett tydligt slut, gärna med någon lugn aktivitet som gör att barnen varvar ner sig.

Man kan bearbeta sångerna anser jag på många sätt för barnen genom att ex.:

- Spela på rytminstrument till sången
- Illustrera sången genom att göra ljud eller måla och rita
- Lyssna på ett musikstycke tillsammans med sången
- Göra en egen dans eller klapplek till sången
- Dramatisera sången
- Hitta på egna verser eller ändra i texten i sången
- Spela in barnens sånger på band som de sedan får lyssna på igen

Barn behöver engagerade pedagoger för att utveckla sitt språk. Lust, meningsfullhet och känslomässig närvaro kan skapas på olika sätt – inte minst med musik. Musik har en starkt vitaliserande effekt; den väcker känslor, tankar, bilder och minnen i oss till liv och den laddar upp vår kropp rent muskulärt. Vi vuxna måste då tänka på hur vi organiserar barnens vardag.

Därför tror jag att det viktigt att ha många sång- och lekstunder med barn på förskolan och på det sättet bidra till ett musiskt lärandeklimat för dem. Barn i förskolan kan vara delaktiga i musiken och skratta och ha roligt tillsammans, föra engagerade samtal och fortsätta den skapande och språkliga processen med dans, drama, lek, berättande, poesi och inte minst- i ny musik.

8. Litteraturförteckning:

Björkvold, J-R.(2005) *Den musiska människan*. Stockholm, Liber AB.

Byreus, K.(2008) *Du har huvudrollen i ditt liv. Om forumspel som pedagogisk metod för frigörelse och förändring*. Stockholm, Liber AB.

Colnerud, G., Granström, K. (2002) *Respekt för läraryrket. Om lärares yrkesspråk och yrkesetik*. Stockholm, HLS förlag.

Ekstrand, G., Janzon U-B.(1995) *Drama och teaterlek*. Eskilstuna, Tuna Tryck.

Esaiasson, P., Gilljam M., Oscarsson H., Wängnerud L.(2003) *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Andra upplagan. Stockholm, Nordstedts Juridik AB.

Forskningsetiska principer, Vetenskapsrådet (2011). Hämtad 2011-12-16: (www.codex.vr.se)

Jederlund, U. (2002) *Musik och språk. Ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling*. Stockholm, Runa förlag.

Johansson, E. (2003) *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm, Skolverket.

Lindqvist, G. (1996) *Lekens möjligheter*. Lund, Studentlitteratur.

Paulsen B. (2006) *Estetik i förskolan*. Lund, Studentlitteratur.

Pramling-Samuelsson I., Sheridan S. (2006) *Lärandets grogrund*. Lund, Studentlitteratur.

Regelsamling för studier vid Göteborgs universitet (2011). Göteborg, Göteborgs Universitet.

Rienecker L., Stray Jörgensen P. (2008) *Att skriva en bra uppsats*. Stockholm, Liber.

Stukat, S. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund, Studentlitteratur.

Sundin, B. (1984) *Barns musikaliska utveckling*. Lund, Liber Förlag Malmö Beta Grafiska.

Säljö, R. (2003) ”Föreställningar om lärande och tidsandan.” I S. Selander (red): *Kobran, nallen och majjen. Tradition och förnyelse i svensk skola och skolforskning*. Myndigheten för skolutveckling. (Forskning i fokus nr12) Stockholm, Liber distribution.

Uddholm, M. (1993) *Pedagogen och den musikaliska människan. En bok om musik i vardagsarbetet*. Mölndal, Musikförlaget lutfisken.

Utbildningsdepartementet (1998) *Läroplan för förskolan: Lpfö 98*. Stockholm, Fritzes.
Hämtad 2011-12-16: [http:// www.skolverket.se](http://www.skolverket.se)

Utbildningsdepartementet (2011) *2011 års Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet: Lgr11*. Stockholm, Fritzes. Hämtad 2011-12-16: [http:// www.skolverket.se](http://www.skolverket.se)

Vesterlund, M. (2003) *Musikspråka i förskolan. Med musik, rytmik och rörelse*. Stockholm Runa förlag.

Vygotskij S Lev (2006) *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg, Daidalos förlag.